

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

Decalogvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

incomprehensibile esse iram Dei adversus peccatum, aspiciamus Legem, & agnoscamus nostram immundiciem pugnantem cum tota Lege, cogitemus quæ moles pœnarum imposita sit generi humano, intueamur nostras & communes calamitates, & oremus Deum, ut mitiget iram, quam nemo sustinere & perferre potest, quam si terat, succumbere homines, & perire necesse est in præsentibus æternis pœnis. Ita similia dicta Psalmorum admonent nos de veritate & effectu Legis, & agnitione peccati nostri ac iræ Dei & pœnarum.

TERTIO, Lex tacite nos admonet de reparatione humani generis, & de vita æterna: Significat item ad quantam præstantiam nos vocemur. Quia enim Deus reperit vocem legis post lapsum nostram, vult certe legem aliquando fieri: Erit igitur reparatio generis humani, erit vita æterna. Quia in hac vita videmus non factam legem. Sed doctrina de reparatione in promissionibus clarius proponitur.

QUARTO, cum sic consideramus, quanta sit miseria homini generis oppressi peccato, ira Dei, & morte, & intelligimus, quod legem illam esse sententiam, vinculum, testem & nuntiam illius ingratæ iræ, semper è regione aspiciamus Filium Dei, & consideremus gloriam, quæ sola sustinuit iram pro nobis, subiit onus Legis, & placuit Patrem, & consideremus beneficium Filij Dei, quod excedat læpæ peccatum. Sciamus item vocari nos ab ipso Filio Dei, & gratiam in nobis incoctur hæc puritas in Lege descripta, ut infra suo loco dicemus.

DECALOGVS.

TABVLAE duæ sunt: Quarum prima continet opera, quæ immediate seu proprie cum Deo agimus, scilicet præceptum Dei, quod interiore & exteriori. Secunda continet opera erga homines, quæ etsi sunt vincula societatis humanæ, tamen sunt etiam iuncturae Dei. Quia Deus ea suo verbo præcipit & pronuntiat esse cultus Dei. Quia Deus ea suo verbo præcipit & pronuntiat esse cultus Dei, si fiant propter mandatum Dei, ut docet Iesaias cap. 1. Item cap. 56. & Samuel: Melior est obœdientia, quam victima. Oseas 6. Misericordiam magis volo, quam sacrificium. Et Christus ait: Mandatum de dilectione proximi esse simile primo, id est, postulare obœdientiam necessariam, sicut & primi mandati obœdientia est necessaria. Hæc observanda sunt, ut discamus qui sint veri cultus Dei, & quæ omnium præceptorum opera ad primum præceptum referenda sunt, ac finis constituendus in singulis, eo faciendum esse principale. Deo præstetur obœdientia & honor. Est enim cultus Dei, quod præceptum datum à Deo, quod principaliter eo fit, ut Deo præstetur obœdientia & honor, ac sit cum agnitione Christi hæc fide, quod præceptum Patri placeas. Sicut Petrus iubet offerre hostias spirituales, quæ Deo per Iesum Christum.

DE PRIMO PRÆCEPTO.

Primum mandatum præcipit de eo opere, quod summum & præcipuum est, videlicet de vera noticia Dei, de vera & perfecta obedientia erga Deum, perfecta timore, fiducia & dilectione Dei. Comprehenditur autem duas maximas res, scilicet modum cognoscendi Dei, & verum cultum. Modus est, ut apprehendatur Deus per suum verbum & testimonium. Quia enim Deus est inuisibilis, necesse est de eo aliquod testimonium extare, per quod agnoscatur & apprehendatur. Veritas humana intuens mundi opificium, cogitat de autore Deo, sed hæc noticia nondum sufficit, quam & Ethnici & Mahometistæ tenent, quæquam hæc quoque multis à Diabolo exeuntur. Sed ut maxime asit, manet tamen dubitatio, an ille conditor Deus nos curet, excuset, an sic velit coli, & quomodo velit coli. Hic opus est verbo Dei & testimonio: Ideo hic propositum est certum verbum & testimonium. Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti. Sciat igitur mens hunc esse Deum, qui se patefecit, dato hoc verbo in monte Sina, & qui professus est se esse Deum tuum, id est, qui te curat, respicit, iudicat, defendit, punit.

Ad id verbum est & testimonium, videlicet, gloriosa liberatio & defensio huius populi, cum educeretur ex Aegypto, &c. Etsi igitur Deus est inuisibilis, tamen mens humana agnoscit hunc esse Deum verum, qui se in suo verbo & testimonio admirandis patefecit, & ostendit, quomodo coli velit. Sic Adæ principio fuit datum verbum in Paradiso, & proposita cum verum natura, quæ esset testimonium de Deo: Sed postea cum lapsus esset, fuit opus consolatione de remissione peccati. Ideo additum est aliud verbum, scilicet promissio gratiæ, & accedebant signa, respiciuntur igne caelesti victimæ. Sic & nobis idem verbum Evangelii propositum est, & certum testimonium, scilicet Filius Dei crucifixus & resuscitatus. Hic ostendit nobis Patrem. Hoc Filio agnito inuenimus æternum Patrem, qui se in Filio patefecit, ut dicitur Iohan. 1. Nemo enim vidit vnquam, Filius qui est in sinu Patris, ipse enarrauit deum: Qui videt me, videt Patrem. Et item Matth. 11. Nemo novit Patrem, nisi Filius, & cui Filius revelavit: Per hunc placatus est Pater propter eum exaudit. Christus ipse inquit, Iohan. 16. Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Hunc ergo ita verum esse Deum, qui se patefecit dato filio, misso ut fieret victima, & sacrificium ut sit Mediator, Intercessor, Adiutor & Saluator. Item, qui dedit hunc Filio Evangelium de remissione peccatorum, & de virtute.

Hæc cinnocatio agnoscens Deum æternum, Omnipotentem,
f. J. 1. a

fiducia Christi per datum Euangelium, discernit inuocationem ueræ Ecclesiæ ab omnium gentium inuocatione. Ergo quoties meos clamat ad Deum, inuocet Deum, qui est Pater Domini nostri Iesu Christi, crucifixi & resuscitati, & fide cogitet Euangelium datum per hoc Filium, Quicquid perieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis: hinc modum agnoscendi Dei sepe Paulus nobis commendat. 1. Cor. 13. Quia mundus non nouit Deum in sapientia per sapientiam, per Deo per stulticiam prædicationis saluos facere credentes. In doctrina de Pontifice Christo intrante in sancta sanctorum, docetur. Reliqui homines non agnoscant Deum inuisibilem, sed in honorum & sanctorum sanctorum ingreditur solus filius Dei. Ideo ardeamus ad Deum agnoscamus hunc Pontificem, ducentem nos ad Patrem & perferentem nostras preces. Sicut inquit Epistola ad Hebræos: adorantes hunc Pontificem, adeamus ad thronum gratiæ. Hæc de modo agnoscendi Dei necessario docendi sunt homines, ut recte inuocent Deum.

C V L T V S autem de quibus hic præcipitur, sunt Agitatio Dei, Credere uerbo Dei, uerus Timor, uera Fides seu Fiducia, & uera dilectio. Requirit enim timorem, cum ait: Ego sum Deus, sed zelotes, uisitans iniquitatem. Item: Dominum Deum tuum timebis, & illi soli seruiens. Requirit fiduciam & dilectionem, cum ait: Ego sum Deus tuus omnipotens, te respiciens, curans, defendens, saluans, &c. Item: Faciens misericordiam diligentibus. Item: Diligas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Nam hæc dicta ubique leguntur, sunt enarrationes primi præcepti.

Quæ autem requirat perfectam obædientiam, hæc uerba testantur. Deuter. 6. Diligas Dominum Deum tuum ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus uiribus tuis. Requirit igitur timorem, fiduciam & dilectionem Dei super omnia, & ita, ut hæc uirtutes sint puræ, hæretes & perfectæ, non admixtis uitijs cupiditatibus. Sed hæc perfectam obædientiam hæc corrupta natura hominum non potest præstare. Hærent in animis dubitatio de ira Dei, & de misericordia. Nemo tantum timet, quantum debet. Nemo sic flagrat dilectione, ut debet, & admixtae sunt multæ prauæ cupiditates. Ideo Paulus inquit: Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum. Nec leue malum cogit, cum nominat inimicitiam aduersus Deum. Semper igitur accusat & damnat hæc Lex omnes homines in hac corrupta natura, perfectam obædientiam nec præstant, nec possunt præstare.

I A M dicat aliquis: Atqui necesse est eos qui Deo plene agnitione Christi, & Euangelio, quia enim accusat & damnat omnes, & agnoscamus nos reos esse, & plenos contrarietatis hanc legem, ideo corda fugiunt Deum, non diligunt, non præstant.

nona petere. Sed audito Euangelio, cum agnoscamus nobis re-
 peccata propter Christum, & nos recipi in gratiam, fieri filios
 inquam indignos, hic agnita praesentia & misericordia Dei,
 incipimus nos ei subicere, timere eum, & confidere
 in misericordia promissa, & diligere non otiosum, sed tanquam Pa-
 trem vere curantem & saluantem nos. Sicut ait: Ego sum Deus tuus.
 Oportet ergo praecipuum agnito Christo, Deinde est crescere obae-
 dientia debet, tamen nunquam satisfaciunt huic Legi etiam renati,
 sed reliquae peccati condonantur eis, ut suo loco dicitur, & ipsi repu-
 nantur iusti propter Mediatorem Christum. Sicut scriptum est, Chris-
 tus est consummatio Legis. Et cum sint iusti hac imputatione pro-
 pter filium Dei facta, placet incoata obaedientia, etiamsi non est in-
 tegra. Faciunt igitur renati hanc legem incoando, & credendo, quod
 propter Christum reputentur iusti, & quod propter eum condonentur
 reliquae peccati.

COMMODYM est autem docendi causa, his
 duobus verbis complecti omnia opera primi praecipii, videlicet ap-
 pellatione TIMORIS ET FIDEI, nam etsi fidem seu fiduciam
 misericordiae necessario comitatur dilectio, tamen dilectionis voca-
 bulo obliuiscitur est, quam timoris aut fidei appellatio. Timorem enim
 oportet nos subinde experiri in poenitentia, oportet & fiduciam expe-
 riri in consolatione.

RECENSVI opera primi praecipii,
 agnoscentem Dei, credere verbo Dei, timorem, fidem, seu fiduciam, di-
 lectioem Dei: Ad haec adiungi debet Patientia in afflictionibus. siue
 cum iniusta violentia tyrannorum aut aliorum vexamur, siue cum aliae
 communes calamitates incidunt, morbi, mors, iactura rei familiaris,
 &c. In utroque genere requirit Deus obaedientiam cordis. Estq; opus
 primi praecipii & cultus Dei, obaedientia Ecclesiae in utroque genere
 obaedientium. Ut obaedientia Habel in nece, obaedientia omnium
 Martyrum in supplicijs, obaedientia Hiob, Dauidis, in domesticis ca-
 lamitatibus, &c. Nam de priori genere clare scriptum est: Qui vult
 esse sapiens, tollat crucem suam, &c. Item: Oportet nos fieri similes
 imaginis filij Dei. Item: Preciosa in conspectu Domini mors sancto-
 rum eius. Extant igitur clara mandata de hac obaedientia. Et vult De-
 us nos se metu, quam tyrannos: Deinde vult nos in ipsis supplicijs
 sentire dolore in desperationem, non putare, quod negligamur a
 Deo, sed retinere consolationem, quod Deus sit nobis propitius, & sit
 gubernaturus euentum.

DE altero genere, videlicet de commu-
 nibus calamitatibus scriptum est: Iudicium a domo Dei incipit. Siue
 agatur sine poenae, siue exercitia, Deus vult Ecclesiam subiectam esse
 talibus arumnis, propterea quod natura humana propter peccatum
 carnis in carne subiecta est morti, & puniuntur multa actualia
 peccata Ecclesiae, imo Sanctorum. Itaq; vult Deus Ecclesiam his
 arumnis

arumnis admoneri de poenitentia, præstare obædientiam, exercere fidem, inuocationem & spem, non ruere in desperationem, nos parere nos abijci aut negligi à Deo, sed retinere consolationem, quod Deus sit nobis propitijs, & sit gubernaturus exitum. Huc pertinet dicta, quæ præcipiunt, cum de obædientia præstanda in communibus calamitatibus, tum de retinenda consolatione per fidem. Nolle murare, id est, irasci Deo, quasi vel crudeliter exerceat nos, vel negligat nos. Item: Humiliamini sub potenti manu Dei. Item: Sarcinam Deo spiritus tribulatus, &c. Item Psalm. 37. Subditus esto, & spera in eum. Item: Sacrificate sacrificium iusticiæ, & spera in Domino. A c vide, quam multa bona opera concurrant huic obædientia, quæ simul pertinent ad primum præceptum. Primum, ipsa obædientia Deum intuens, per se est opus bonum, & in hoc præcepto mandatum, quod præcipit Deum magis timere, quam Tyrannos. Præcipit item sustinere poenas diuinitus impositas, mortem, & similes, vt dicitur: Iudicium à domo Dei incipit, vel: A Domino corripimur, ne cum hoc mundo damnemur. Ad hanc obædientiam necesse est accedere fidem, quæ statuat, Deum non negligere, non proijcere afflictos, sed iam quoq; te respicere, tibi propitium esse, & gubernaturum hunc exitum, vt David sentiebat, cum esset eui. Hæc fides & spes sunt opera primi præcepti. Et ex his omnibus consistit virtus, quæ vocatur Patientia, id est, obædientia, quæ Deo operatur cum quadam tranquillitate animi, seu voluntate obædienti, quæ ex consolatione fidei oritur. Hæc omnia Paulus vocat pacem, vt Philipp. 4. Pax Dei, quæ superat omnem sensum, custodiat corda vestra, & mentes vestras, id est, sit in vobis talis pax seu tranquillitas animi, vt obædiatis Deo, & consolatione fidei sustentetis, & confortetis animos, vt aduersa tolerare possitis, intuentes in promissionem diuinam, in qua cum conspicitur admirabilis bonitas & misericordia Dei, existit etiam dilectio.

ANTITHESIS.

I A M consideremus humani generis contumaciam aduersus primum præceptum, vt & infirmitatem nostram agnoscamus, & ut quo modo discernere gradus peccatorum contra hoc præceptum discamus. Primus est Epicureorum & Academicorum, qui negant, & dubitant, an sit Deus, an curet humana, an hoc verbum, quod habet Ecclesia, sit traditum à Deo. Talis autem est maxima multorum hominum vbiq;, quæ prorsus ex animo deleuit omnem assensum Deo, indulget dubitationi, & eam confirmat. Magnæ igitur reuerentia sunt lapsum primorum parentum, & has tenebras postea confirmat malicia hominum, & adiuuat Diabolus,

SECVNDVS gradus est eorum qui idola colunt, hoc est, qui agunt multos Deos, & diuersam potentiam singulis attribuunt, vt Iuui, aut tribuunt diuinum honorem, id est, inuocationem creaturæ, vt qui inuocant sanctos mortuos, (Inuocatio enim tribuit omnipotentiam:) aut alligant Deum ad certas statuas, cum sine verbo non velit ad vllam rem alligari. Constat autem, mundum semper idcirco fuisse, & esse idolorum. Nec differunt ab Ethnicis moribus inuocatio sanctorum, & statuarum cultus.

TERTIVS gradus est Magorum, qui pacta faciunt cum Diabolis hostibus Dei, & eorum qui Magos consulunt, & eorum qui alijs superstitiosis obseruationibus dediti sunt, quibus tribuitur potentia sine ordinatione Dei. Quare si qui effectus sequuntur, Diabolus autor est, & fiducia nititur Diabolis: Hæc omnia prohibentur Leuit. 20. Anima quæ declinauerit ad Magos & Ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.

QUARTVS est Iudæorum, Philosophorum, Hæreticorum & Mahometitarum, qui omnes sibi fingunt suos Deos, nec volunt agnoscere hunc esse Deum, qui se in hoc verbo suo per Filium Christum patefecit, cum sic tantum velit agnosci & inuocari. Ergo violant primum præceptum Manichæi, qui fingebant duos Deos, bonum & malum, pariter æternos. Item Samosatenus, qui affirmavit in Christo tantum esse humanam naturam. Sicut Mahometistæ impie sentiunt. Violant hoc præceptum & Arriani, qui negauerunt Filium Dei esse de substantia Patris. Item alij, qui dixerunt, Spiritum sanctum tantum esse motum in hominibus creatum.

QUINTVS gradus est eorum, qui non inuocant Deum per Mediatorem Christum, imo fingunt alios mediatores sanctos, aut Missas, aut satisfactiones, aut alia opera. Item, qui dicunt dubitandum esse de gratia Dei.

SIXTVS est desertorum, qui desiciunt à vera doctrina Evangelij metu vel odio, vt Iudas, Iulianus, &c.

SEPTIMVS est desperantium, vt Saul, & in hanc desperationem vtere omnes necesse est, qui non norunt Euangelium de fide in Christum.

OCTAVVS est, non discere Euangelium, non ex parte ad audiendam & cognoscendam doctrinam Christi, cum Patrem illis præceperit: Hunc audite.

NONVS est Hypocritarum, qui etsi vera profitentur, nec sunt polluti externis Idolis, tamen in corde sunt sine timore Dei, sine fide, & magis amant voluptates suas aut opes, quam Deum, vt Nabal. Talis semper magna multitudo est in Ecclesia, etiam habente puram doctrinam, vt monet parabola de semine.

DECIMVS est superbia, id est, admiratio & sollicitudo propriae potentiae, sapientiae, virtutum, sine agnitione propriae imbecillitatis, sine agnitione & petitione auxiliij diuini, vt Alexander maximis

maximis rebus gestis, iudicat hoc pulcherrimum regnum partum esse consilij & dimicationibus suis, delectatur hac sua sapientia, sua firmitudine, incipit contemnere & premere inferiores, nec agnoscit has tantas res gestas esse Dei auxilio, qui Persis eripiebat imperium, & eos puniret, sicut & postea Alexander factus nequior puniret. Talis describitur & Nabuchodonosor, qui castigatus agnoscit hanc arrogantiam, & se emendat: Sed Senacherib simili elatus fiducia sua, non emendatur, sed interficitur. Et historia ostendunt plerumque heroes viros tandem opprimi tristissimis casibus. Id eo fit, quia hoc modo peccant, admirantur sese, & confidunt suis donis sine agnitione humana infirmitatis, sine agnitione & petitione auxilij diuini, & hoc mouent res periculosas aut etiam iniultas, ex priuatis affectibus fiducia suae potentiae, vt Pompeius. Accedunt & alia vitia, luxuria, despectio & oppressio aliorum, vt Alexander securus hello abatur, tunc ciebat optime meritos duces, ideo sequuntur poena. Hoc ipsum poenitum esse furore, quia cum pater Telamon abeunti dixisset, vt pugnaret quidem strenue, sed a Deo victoriam peteret: respondit Ajax, etiam ignauos adiutore Deo posse vincere, se vero vel sine Deo. In his exemplis facile intelligi potest, quare heroici viri tandem in casibus opprimantur, & scriptum est de hac elatione & fiducia sua: Abominatio est coram Deo, quicquid est sublime coram hominibus. Et si autem in heroicis personis clarius conspici hoc malum potest, tamen omnes homines aliquid huius contagij habent. Multorum fiducia magis nititur opibus, amicis, industria, quam Deo. Hoc nobis agnoscere discamus, vt emendemus, & fiducia vere nitatur Deo, sicut David clamitat. Respice in me, & miserere mei, quia uacuus & pauper sum ego. Item: Pater & mater dereliquerunt me. Dominus autem suscepit me. **H**ic etiam recensendi sunt Hypocritae, qui confidunt propria iusticia coram Deo, vt Phariseus Lucae 11. In his concurrunt multa peccata, videlicet quod non agnoscunt suam infirmitatem, non agnoscunt se dignos esse poenam coram Deo, quod vanam fiduciam habent, quod non inuocant per mediatorem Christum. Imo quod sua opera loco Mediatoris Deo proponunt. **H**ic supra attribui quintum gradum. **V**nde cimus est impietas, quae proprie aduersatur primo praeepto, quia voluntas recusat Deo obedire in poenis. Interdum etiam irascitur Deo, tanquam dicitur Domino, aut iniquo iudici, de quo affectu saepe admonet nos scriptura, vt: Irascimini, nolite peccare, id est, repugnatate dolori, & delectat animum, vt volens obtemperet Deo in ærumnis, sicut supra dictum est. Collegi gradus peccatorum, quae proprie pugnant cum primo praeepto, qui facile agnosci & iudicari possunt. Et quia Deo

Altera doctrina omnium virtutum, distribuamus & ipsas virtutes singula praecepta. Ad primum pertinet virtus, quae vocatur alias pietas, alias religio, sed facilius intelliguntur haec nomina, timor & fides seu fiducia dilectio Dei. Et quidam has partes necessario complectitur ea virtus, quae vocatur pietas. Pertinet huc & Patientia, internum nomen Pietas pene respondet nomini Iustitiae vniuersalis, vbi significamus eam obedientiam, quae Deo praestatur in omnibus eius mandatis, sicut postea dicemus, ad hunc finem, vt Deo obtemperemus, omnia opera referenda esse. Collocetur igitur huc & virtus, quae vocatur Iustitia vniuersalis.

DE SECVNDO PRAECEPTO.

Primum in primo praecepto dictum est de motibus cordis erga Deum, qui sunt praecipuus & interior cultus, quia Deus requirit obedientiam cordis non simulatam, iuxta illud: Diligas Dominum Deum tuum ex toto corde. Item: Veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate. Deinde secundum praeceptum concionatur de externa professione: Quia Deus vult innotescere, vult voce nostra invocari. Et sicut per verbum se patefecit, ita vult hoc verbum voce propagari. Ideo postquam de motibus cordis dictum est, nunc praecipit de illa voce, in qua sonat nomen Dei & verbum Dei.

NON VSVRPABIS NOMEN DEI VANE.

In primo praecepto ponuntur affirmatiua & negatiua orationes: Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti. Haec est affirmatiua, cui addenda sunt & aliae affirmatiuae: Diligas Dominum Deum tuum ex toto corde. Item: Dominum Deum tuum timebis. Constitutis affirmatiuis, etiam negatiuae seu exclusiuae addenda sunt: Non habebis Deos alienos. Ita in sequentibus cum audimus negatiuas orationes, semper prius affirmatiuam in primo praecepto expressam mente inueniamur. Hic verat Deus ab usum in nominis, & tamen vult hanc vocem propagari & innotescere, Ego sum Deus tuus. Sunt igitur veri vsus nominis diuini, vera praedicatio, vera invocatio, gratiarum actio, & confessio. Haec quatuor generum praecepti hic sciamus, & huic loco inseramus affirmatiua definitiua de his operibus, vt: Ite, docete omnes gentes. Inuoca me in die tribulationis, & eripiam te, & celebrabis me, seu ages mihi gratias. Corde creditur ad iusticiam, & ore fit confessio ad salutem. Haec dicta propriissime de his generibus praecipunt. Pertinet autem ad invocationem iuratio: Quia iurans inuocat Deum, vt sit reus voluntatis ipsius, quod non velit fallere, & petit, vt Deus sit vltor, & punit fallentem, & ad hanc poenam se obligat. Hinc intelligi potest, quantum

quantum vinculum sit iusiurandum: Inuocas Deum, vt in te ipsam feriat eius ira, si sefelleris. Quid potest sibi homo tristius imponere, aut quomodo se ad maiorem poenam obligare potest? Ideo respondet euectus. Quia hæc obligatio est sancita & confirmata iure diuino hoc loco: Non habebit Deus infontem, quicumq; vane iusiurauerit nomen eius. Ideo etiam in hac vita horribiles poenæ committuntur periueros.

QUOMODO POSSIT FIERI
HOC PRÆCEPTVM.

VT autem supra diximus, non fieri opera primi præcepti sine agnitione filij Dei & fide, ita & de hoc præcepto sentiendum est. Satis constat, non posse fieri inuocationem, nisi agnito mediatore Christo, sic & de gratiarum actione sentiendum est. Item in ministerio te necesse est tradi Euangelium de filio Dei, &c. Deniq; vt supra dixi, oportet primum apprehendi reconciliationem per filium Dei donatam, postea vero placere incoactam obedientiam. Idem de cæteris præceptis sentiendum est. Et opera cæterorum præceptorum non placent Deo, & sunt cultus Dei, cum præcedunt opera primi præcepti, timor & fides. Sic reliqua sunt sacrificia laudis, & Deo placere, præcipue vero opera secundi præcepti. Sicut scriptum est præceptum de hoc genere, Tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo.

PECCATA CONTRA SE-
CVNDVM PRÆCEPTVM.

ANTIETHESIS eadem est, quæ est superioris præcepti, quæ vitia cordis, quæ supra recensuimus, proferuntur. Pugnant ergo cum hoc mandato sermones Epicurei, externi cultus impij, impie inuocationes Dæmonum, idolorum & mortuorum, falsa doctrina, perniciosa, execrationes iniustæ, sermones arrogantiam aut impatientiam declarantes, vt dixerat Aïax, se etiam sine Deo vincere posse. Item vltatissimum malum, prætexere nomen Dei, religionis, Euangelij, in iustis cupiditatibus, ambitioni, avariciæ, libidinibus, odijs. Papa titulo ministerij quæsiuit potestatem, mouit iniusta bella, instituit avaritia infinitæ pecuniæ, idola, & alia. Iam hæc ætas etiam titulo Euangelij sæpe priuatas cupiditates tegit. Pertinet hæc & scandala omnia, quæ vel lauciant infirmas mentes, & fidem languesciunt, vel alioquin voluntates aliquorum ab Euangelio. COMMINATIONES tristissimæ vtriq; præcepto additæ sunt, quæ cum de corporali poenis loquuntur, etiam æternam iram significant, quia lex non committit remissionem peccatorum, sed in Euangelio clare declaratur.

ira aduersus eos, qui non agunt pœnitentiam: Discedite à me
 & mitti in ignem æternum, &c. Quod enim hic dicitur de pœnis in
 tertiam & quartam generationem sc̄uentibus, intelligitur de corpo-
 ribus. Et vt his prioribus præceptis additæ sunt pœnæ, ita sciamus
 sequentibus addi, vt Deut. 27. adduntur maledictiones omnibus
 præceptis. Nec dubitandum est, calamitates mundi, pœnas esse deli-
 corum omnium generis, iuxta dictum Psalmi: Propter iniquitatem
 accipis filios hominum.

DE TERTIO PRÆCEPTO.

VT in primo docentur opera interiora mentis, voluntatis & cor-
 dis erga Deum, in secundo professio externa: Ita hic in tertio
 traditur præceptum de Ceremonijs diuinitus institutis, sed harum
 præcipuum finis intelligendus est. Ceremoniæ traditæ sunt propter
 ministerium docendi, & sunt adminicula huius functionis. Ergo præ-
 ceptum de Sabbato præcipue concionatur de ministerio docendi, &
 administrandi ceremonias diuinitus institutas: Sicut textus non di-
 citur de solo cantum, sed nominatim de Sanctificatione. Vult eo die
 sancta opera fieri, id est, proprie dicata Deo, hoc est, doceri popu-
 lum, & ceremonias institutas diuinitus exerceri. Ad eam rem aliquis
 dies sit destinatus. Hæc principalis sententia pertinet ad omnes ho-
 mines, & omnia tempora, quia est lex naturæ. Cæterum de observa-
 tione septimi diei, constat, abrogatis ceremonijs Leuiticis, etiam
 hæc ceremoniam esse mutatam, vt clare dicitur Coloss. 2. Recte igitur
 dicitur, in tertio præcepto duas esse partes, vnam naturalem seu
 naturalem, seu genus, altera pars est ceremonia propria populo Israël,
 seu species de die septimo. De priore dicitur, naturale seu genus esse
 perpetuum, & non posse abrogari, videlicet mandatum de conseruan-
 da ministerio publico, sic, vt aliquo die populus doceatur, & ceremo-
 niæ diuinitus institutæ exercentur: Species vero, quæ nominatim
 de septimo die loquitur, abrogata est.

DISCAMS ergo vere hic præcipi conseruationem publici
 ministerij, & ceremoniarum quas Deus instituit, quod Deus vult con-
 seruari, vt maneat, & propageatur Ecclesia, vt Ephes. 4. dicitur: De-
 dit dominus quidem Apostolos, alios Prophetas, alios pastores, alios
 Doctores, vt ædificetur corpus Christi, vt non fluctuemus nec circum-
 doremur omni vento doctrinæ, id est, Dedit certum verbum per Pro-
 phetas & Apostolos publice sparsam, additis certis testimonijs, &
 instituit ministeria publica, in quibus sonet hoc verbum, vt habeam
 certam de Deo doctrinam, nec excogitemus ipsi nouas religio-
 nes sicut Ethnici, aut nouos cultus, &c. Hoc tantum Dei donum ama-

amare, venerari, & suo quisq; loco adiunare debet. Sicut dicit Christus: Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. Ac Propheta deplorantes solitudinem in Sabbato, queruntur abolitum hoc ministerium docendi. Sunt igitur opera huius præcepti, pie surgere hoc ministerio, audire recte docentes, & pie vti Sacramentis, & omnium usum adiunare exemplo & frequentia nostra, obtemperare rectoribus, alere, honore afficere, & defendere pios Doctores, ad studia necessaria Ecclesiæ. Non quare allegoriam huius præcepti, sed trado propriam & præcipuam sententiam. Nec enim leuissimum opus est conservatio ministerij diuinitus instituti. Penam contra hoc præceptum hæc sunt, omittere aut abolere munus recte docendi, falsa docere, deprauare ceremonias, nunquam aut rursus esse publico ministerio, in cætu, vbi Ecclesiæ recte docentur. Non abducere alios vel exemplo, vel alijs modis à publico ministerio, quod non est contaminatum impietate, sicut Donatista abducere suos cætus: non obcedere ministerio veræ doctrinæ, exercere opera seruiles, id est, impediens ministerium die constituto ad publicum ministerium: conferre dies illos in ludos & helluaciones, aut alia vitia: contemnere, afficere contumelia pios ministros, non velle conferre ad eos alendos & defendendos: non tegere eorum inuicentiam, si tamen sint sani in doctrina, sicut Cham deridebat nudum patrem, non iuuare studia Ecclesiæ. Vt autem supra dictum est, huius præceptum omnibus reliquis includendum esse, quæ cum sine reuerentia Dei, necesse est agnosci autorem, & obediendam referri ad ipsum. Ideo timor Dei & fides, sunt seu vita aliorum operum, & adesse omnibus operibus aliorum præceptorum debent. Quare ut fiant opera huius præcepti, necesse est accedere agnitionem filij Dei, ut possimus in fide & inuocatione Dei huic præcepto obcedere. Item, cum hoc præceptum de ministerio & ceremonijs concionetur, necesse est complecti Euangelium: Quia legis ministerium, tantum est ministerium mortis: Euangelium vero annuntiat remissionem peccatorum, & vitam æternam propter filium Dei. Item ceremoniarum diuinitus institutarum, sunt typi Christi. Ideo, nec Iudæi poterant recte facere opera huius præcepti, sine agnitione vera Christi. Et apud monachos & clericos, quia doctrina de fide, vera inuocatione, & de veris ceremonijs ignota est, multa peccata concurrunt in ipsorum ceremoniarum. Falso putant esse cultus opera traditionum humanarum, Censura Domini deprauant multipliciter, & has ipsas vitiosas ceremonias conferunt in quæstum. Hæc peccata etiam cum hoc præcepto pugnant, & pollunt sabbatum. Appellationes virtutum, quas ceteris primum præceptum, etiam ad duo sequentia pertinent.

DE SECUNDA TABULA.

Si tamē tantum politica vita hic institueretur, tamen agnoscere humanam rationem oporteret, optimam formam politia hic populi. Primum sancitur imperium, præcipitur obœdientia. Deinde sancitur pax: Non occides. Muniuntur coniugia: Non mœchaberis. Mandantur dominia rerum: Non furtum facies. Postea constituuntur iudicia, & sancitur veritas in contractibus & pactis: Non dicas falsum testimonium. Hi sunt fontes legum politicarum. Sed nos sciamus hæc esse quidem politicam vitam, sed duo adiungi. Primum meminere Dei autorem esse & harum legum, & vitæ politicæ. Ideo sciamus propter Deum obœdientiam præstendam esse, & includamus omnibus peritum præceptum, ut obœdientiam in cæteris etiam regant timor Dei & fides. Secundo sciamus præcipi non tantum externa opera, sed internam obœdientiam. Sic debebat esse ordinata natura hominis, ut haberet inclinationes, affectus, aut opera contra hunc ordinem, in quo condita est, & qui in lege declaratur, ac præcipitur.

APPARET autem contumacia & confusio ordinis in natura hominis, maxime in hac politica vita. Qualis est contumacia in gubernatione? quam multa iniustæ cædes, iniusta bella, quantum odiorum & insipientiæ? Deinde vagæ libidines, inordinatæ flammæ, & fures amantium infiniti sunt. Postea furta manifesta sunt innumerabilia, in imposturis negotiationum, in vfuris & alijs. Item, quis non loquitur avariciæ? quis suo contentus est, & suas res recte & pie collocat? Postremo omnes deplorant sophisticam & mendacia pastorum, curia, & iudiciorum. In his exemplis manifeste cernimus confusionem ordinis instituti à Deo. Ideo discamus in lege Dei non tantum de externis factis dici, sed accusari totam contumaciam naturæ humanæ, seu confusionem ordinis interiorem & exteriorem: Quare in lege addita sunt præcepta de concupiscentijs, quæ clare loquuntur de interiore contumacia. NUNC igitur percurramus reliqua præcepta, quæ cum sint politica, Primum scias Deum præcipere, ut in hac politica societate vivamus, in qua vult innoscere, vult nos exercere fidei & invocationem in communibus periculis & laboribus, vult exercere dilectionem erga homines, & singulos subiectos esse communi servituti propter ipsum, vult ibi lucere confessionem nostram, ut alij doceatur & inuitentur ad agnitionem & timorem Dei, sicut scriptum est: Luceat lux vestra coram hominibus. Non vult Samuelem in solitudine & specu aliquo, & tantum arcanis meditationibus vacare, sed vult eos in medijs fluctibus & procellis gubernationis versari, & ibi circumferre doctrinam diuinitus traditam.

Vult

coningium & politicum ordinem esse opera & beneficia Dei, sceleris mortuum & temporum, & multos miros et entus considerantem politijs, vnde ratiocinati sunt, Deo curæ esse genus humanum. Interim tamen has ipsas res à personis, & à Diaboli operibus discernant, qui quo maiora sunt Dei opera, eo furiosius ea deformant, contemere, & evertere conatur. Amabat igitur Paulus politiam, hoc est, leges imperij Romani, & his obtemperabat. Sed Caligulam & Neronem non amabat, imo execrabatur tanquam organa Diaboli, maledicta à Deo, quorum sceleribus contaminari totam rem naturam videbat. Hæc distinctio de rebus & personis observanda est, ut opera Dei ab operibus Diaboli discernantur. Ac magis amabit & venerabitur ipsas politias & leges, qui poterit res & personas discernere, & intuens in tantam confusionem imperiorum, quæ oriuntur à Diabolo & eius organis, maiori cum dolore spectabit Diaboli potentiam, qui in summo loco gubernationis maxima petulantia & atrocitate declarat odium aduersus Deum, & contentum generis humani, & scitiam suam. Quid enim monstruosius, turpius, & abominabilius cogitari potest tyrannis omnium temporum, & quam pauci tantis reatibus fuerunt & sunt vel mediocres Principes? Hæc tanta mala intelligenda & deploranda sunt, & petendum à Deo ut ipse remeant & seruet politias. Nec prætextu operis diuini excusanda aut remota sunt vitia, nec propter loci dignitatem toleranda sunt manifeſta & atroces iniurias, impietates, & flagitiosæ libidines tyrannorum sine fine grassantium, sed reliqua politia, cui Deus gladium deus iuste facit, cum Caligulas & Neronem, & similia portenta remouet à gubernatione. Sicut honestissime Traianus ad magistrum equitum dixit, tradens ei gladium: Hoc gladio pro me vtaris, si iusta imperio: Sin vero iniusta, contra me vtaris. Sed si gubernatores sunt iusti, hoc est, mediocriter student officium facere, & plerumq; iusta agunt, & lapsi respiciunt, tolerandi sunt, & eorum errata vel tegenda vitanda sunt. Tales fuerunt Dauid, Salomon, Iosaphat, qui cum fuerunt excellentissimi Principes, habent tamen suos lapsus, qui deſeruntur, ut admoneamur difficilimam & periculosissimam rem esse gubernationem. Nam Diabolus cum sit homicida, molitur dissipationem politiarum, & vel gubernatores evertit, vel habet sua organa in populo, sicut Saulem funditus perdidit, qui tamen initio res magnas & viles gesserat. Dauidi laqueos iniecit, ex quibus vix eluſus est. Deinde incendit filium Absolonem, cuius scelus ingentem iram traxit. Turbat igitur Diabolus politias, & natura hominum pro se infirma est in gubernatoribus & in populo: Ac vtriq; licentiam naturaliter amant, & oderunt legum & disciplinæ vincula. In oculis Diaboli insidijs, & tam multiplici infirmitate hominum reſer-

here

nere mediocrem statum, magnum & singulare Dei opus est, sicut et
 re dicit Salomon: Ut oculus videat, & auris audiat, Deus facit vnan-
 que, id est, ut gubernator habeat felix consilium, & respondeat obe-
 dientia subditorum suo loco, Dei opera sunt, hæc imperit per filios
 gubernatores, quorum alij alijs præstant. Nulla humana sapientia vi-
 gilia aut virtus par est tantis rebus. Ideo Paulus inquit 2. Cor. 1.
 Sufficiens nostra ex Deo est. Item: Non sumus idonei, ex nobis
 cogitare quidem: Sed in ipsis personis fidelitatem, id est, animam
 recta faciendi requirit, 1. Cor. 4. Cæterum hoc requiritur in in-
 stris, ut fideles sint. Cum igitur medioeris status est politiarum, ap-
 scamus eum esse beneficium Dei, quod per aliquos fideles ministrum
 impertit, & Deo autori politiarum obædiamus. **DEI** inquit
 ipsis gubernatoribus pro sua fidelitate & ingentibus laboribus, qui
 comitatur omnem gubernationem, tribuamus honorem, hoc est, ap-
 scamus eos adiuvare diuinitus, esse organa, per quæ Deus nobis hoc
 suppeditat, amemus eos ac nos eis subijciamus, & debere fatemur
 pro ipsorum sedulitate gratiam, & aliquos lapsus ipsis condonemus,
 sic tamen, ne contra mandata Dei faciamus. Hæc æquitas magna vir-
 tus est & difficilis. Breuiter annotaui, quas res complectatur vocatio-
 lum Honoris, quod diligenter expendendum est, & dixi de discrimine
 rei & personarum. **CONTINET** autem hoc præceptum
 opera superiorum & inferiorum. Officia superiorum significata sunt
 in vocabulis patris & matris: Item in integro Decalogo, quoniam
 saliter est forma regiminis, & complectitur omnes virtutes & omnia
 officia boni patris & boni gubernatoris, sicut vera illa vox est, quæ
 admodum Xenophon inquit: Bonus princeps nihil à bono patre dis-
 fert. Prima sit igitur cura gubernatoris de prima tabula, id est, curæ
 recte doceri Ecclesias. Pater curet doceri liberos suos de Deo, deus
 sit iustus & fortis in defensione, sit castus, sit beneficus in iudicando
 bonis, habeat zelum & acre odium turpitudinis, sit verax in dictis
 & factis, sit candidus, non suspicax, &c. Sit diligens in facultatibus
 recte collocandis, ne defint sumtus rebus necessarijs. Denique, ut dicitur,
 totus Decalogus est forma gubernationis, & si gubernator habet
 affectum paternum, erit in eo studium harum virtutum. Vicissim in-
 ferio tribuat honorem superiori, id est, agnoscat Dei opera esse
 litias, obtemperet propter Deum, & condonet quædam errata. De-
 tinent huc virtutes, iusticia vniuersalis, quæ est obedientia legitima
 erga magistratus. Item cura vocationis. Item **ERRATA** in diti-
 landis aut sanandis superiorum errata, ne pax publica turbetur
 opposita vitia seu peccata facilius conspiciuntur, ut contumacia
 versus superiores, quæ vocatur inobædientia, & est vniuersalis
 vitia, inu-

item seditio, negligentia obeundæ vocationis, *ωολυπζαγμοδ*
 id est, ingerere se alienæ vocationi. Hoc vitio & superiores &
 inferiores sæpe peccant. Ideo & Petrus prohibet esse *ἀλλοτριεπι-*
σημωγ, ingerentes se alienæ gubernationi. Præterea vt supra dixi,
 imperijs discernendas esse res & personas, ita rerum etiam disceri
 obseruandum est. In monarchijs cæteris gubernatio præcipue
 spectatur ad ciuilib & honestæ societatis defensionem, etiamsi erat
 ignota religio. Sed in regno Antichristi leges perpetuæ & præcipuæ
 regni sunt de nouo cultu contumelioso in Christum & damnato di-
 uinitus, & finis principalis eius regni est, deleri nomen Christi, &
 hoc ipso prætextu conditum est regnum, quasi gloriæ Dei intersit, ex-
 tirpari nomen & doctrinam Christi: Tale est regnum Mahometi:
 Lex ipsa Mahometi est manifesta contumelia aduersus Christum:
 Deinde est mandatum de latrocinio, quia iubet interfici eos, qui cre-
 dunt Christum esse filium Dei. Præcipit item propagari suos errores
 glorio. Hæc prædicta sunt apud Danielem cap. 7. de paruulo cornu:
 Sermones contra excelsum loquetur, & sanctos altissimi conteret:
 Tertio conceditur lege multiplex turpitudine libidinum, & reipsa nul-
 la sunt Mahometistarum connubia, quia concedunt ducl, dimitti, &
 dimittas recipi priuatis arbitrijs, sine vllis causis, concedunt & lege
 flagitiosas libidines, propter quas Deus euertit Sodomam & alias
 multas ciuitates. Ergo in eo regno nec lex est à Deo, sed est diaboli-
 cos furor, quem grassari Deus extremo tempore fuit, vt puniat mun-
 dum. Sicut crescentibus peccatis inde vsq; ab initio creuit seruitus,
 & imperiorum asperitas & confusio. Quare differentia inter reliquas
 monarchias & regnum Mahometi obseruanda est. Daniel poterat
 esse magistratus in regno Babylonico, Iudæi poterant militare sub
 Alexandro, Christiani poterant militare sub Romanis principibus,
 vt sub M. Antonio fide militum Christianorum magna victoria par-
 tati in Pannonijs: quia finis militiæ erat honestum regimen politici-
 um. Sed non licet militare cum Turcis, quorum finis est non regi-
 men politicum, sed confirmatio & propagatio legis, quam proficien-
 tes. Seruitutem pati, Christianis licet, vna militare cum Turcis, non
 licet. Quia clare inquit textus, Sanctos Dei conteret.

QUINTVM PRÆCEPTVM,
 NON OCCIDES.

PROHIBET non solum externas corporum iniuriâs, & priuâ-
 tam vindictam externam, sed etiam in animis malevolentiam,
 inuidiam, priuatam cupiditatem vindictæ. Sicut Christus
 clare

clare enarrat hoc præceptum Matth. 5. E contra vero postulat erga omnes homines benevolentiam, misericordiam, zelum, candorem oppositum malevolentia, mansuetudinem, patientiam, acquiescentiam, quæ remittit aliquid de summo iure, propter probabiles causas, videlicet ut sanabiles reuocentur in viam. Item: Ne ex priuatis discordijs oriantur publica dissidia. Quia de priuatis offensionibus solum seuerè præceptum esse: Remittite & remittetur vobis. Item: Vindicta non est res priuati impetus, sed Deus eam sibi relinquit, ut latet, & metas circumseripsit. Ideo inquit, Mihi vindictam. Quæ autem, quantos motus sæpe excitet priuata cupiditas vindicta. Quare & discamus quid de vindicta præceperit Deus, & mandato diuino obtemperemus.

Iam hic addendum est, Magistratum potestatem habere mandatum diuinum de legitima vindicta. Ac per hoc officium Magistratus ad hanc ipsam vocem: Mihi vindictam, egere tribuam, ego puniam, vel mea manu, vel permissione, vel legitimo officio Magistratus. Quia Deus imperia & politia constituit, mutat & mutat, sicut ait Daniel capite 2. Deus transfert regna & constituit. Sunt igitur diuina vindicta legitima pœnæ, quibus Magistratus afficit latrones, adulteros, periuros, grassatores iudicij contumaces. Ad Magistratus officium & legitima bella pertinent, ut cum Constantinus repressit armis seuitiam Licinij. Sed ut summus gradus potestatis politicae bellum, ita in maximo abusu est, ac rarissimum, iusta ac legitima bella. Sed Diabolus cum sit homicida, & inimicus politico ordini & disciplinae, sæpe leuissimis occasionibus excitat ingentia bella, incensis animis vtrinque iniusta cupiditate. Hæc licentia tolerat Deus, ut puniantur vtriusque partis scelera. Sicut bellum Peloponnesiacum, quod fuit exitiosum toti Græciæ, ex leuissima causa ortum est, casu quodam luco, qui ritibus Ethnicis habebatur pro consecrato, & quod Pericles incanduerat conuiuij offensionem, quæ erant dicta in Aspasiam. Nec summum ius, præsertim in causa bellica, satis iusta causa est inferendi belli, sicut dicitur: Sape summum ius, summa est iniuria. Sed accedat æquitas, quæ etiam si qua incidit offensus, tamen potius sanare eam curet, quam propter paucorum iniuriam scruat in innocentes, noceat in infinitum Ecclesijs & reipublice. Sciant gubernatores bella debere esse vindictam diuinam, non debere seruire humanae cupiditati, aut temerariae iracundia. Sicut et Abigail ad Dauid: Quia prælia Domini præliaris, non incedunt in te malum.

DE SEXTO PRÆCEPTO,
NON MOECHABERIS.

I Ngens est confusio publica ordinis diuinitus instituti in hunc

quam prohiberi omnes intelligunt. Addit autem Christus
 rationem Matth. 5. quæ ostendit non tantum externa delicta
 prohiberi, sed etiam pravam inclinationem, & vagos ac errantes mo-
 do contra hoc præceptum. Vt autem supra dictum est, prohibitioni-
 nae includi quasdam affirmationes: ita & hic obserues sanciri & con-
 temari legitimum coniugium. Quia hac lege munitur, quæ & con-
 iugium legitimum approbat, & contra damnat omnem concu-
 pitiniam extra legitimum coniugium, ac minatur pœnas in hac vita,
 & æternos cruciatus post hanc vitam. Sicut epistola ad Hebræos di-
 citur: Scortatores & adulteros iudicabit Deus. Item, Ephes. 5. Om-
 nis scortator aut contaminatus non habet hereditatem in regno
 Christi & Dei, propter hæc enim venit ira Dei super inobedientes.
 Dixi autem muniti coniugium his legibus, quia etiam cum mundus
 non punit adulteria, aut alias libidines, tamen Deus punit, nec sinit
 iram esse suas comminationes. Sicut exempla omnium ætatum
 ostendunt, etiam non scripta. Quædam vero Deus scribi voluit, vt de
 regulis ad noneant, Deum vere irasci omnibus pollutis, & vel da-
 mnet castigare respicientes, vt David castigatus est: vel profus de-
 lere non respicientes, vt delata sunt Sodoma. Nec tantum vrbes illæ
 propter hanc causam delatæ sunt, sed multis alijs exitio futu-
 rarum libidines omnis generis, vt omnibus Græcis ciuitatibus, The-
 bis, Athenis, Sparta. Nec tantum Troia propter adulterium punita
 est, sed plurimi reges tragicis casibus interierunt propter libidines,
 vt Agamemnon, Clytemnestra, Macedonici reges fere omnes, Arche-
 las, Philippus, Alexander, Demetrius, Ptolemæi, Cæsares plurimi.
 Sæpe etiam ingentibus bellis regna mutata sunt propter hanc causam,
 vt fere tota tribus Benjamin delata est propter stupratam vxor-
 em Leuitæ. Hæc exempla intueamur, & ad comminationes diuinas
 consideremus, nosq; excitemus ad obediendam in hoc præcepto, ac re-
 pugemus illicitis flammis, Virtutes hic requiruntur, Pudicitia, seu
 Castitas, seu Continentia, Verecundia, Temperantia, Sobrietas. Nam
 in Temperantia tueri Pudicitiam nemo potest.

DE SEPTIMO PRÆCEPTO,
 NON FURTVM FACIES.

Et hic primum affirmatiua requirenda est: Sancitur enim Domi-
 norum distinctio, quam hæc ipsa vox præcepti testatur, ordina-
 tionem Dei esse. Quia enim prohibet furti, vult flagulos tenere res
 suas. Hoc testimonio refutantur deliria fanaticorum hominum, qui
 magis & pernicioso errore contendunt, in Euangelio tolli rerum
 proprietatem. Deinde & prohibitio obseruanda est, ne aliena app-
 etamus.

d

tamus.

tamus. Et quia contractus diuinitus inilituti sunt, vt homines inter se mutuis officijs declarent obedientiam suam erga Deum, pie & late esse exercendi sunt. Nam & iniusticiam in contractibus punit Deus, non solum pœnis magistratuum, sed etiam alijs cladibus, vt inquit Iesaias, Væ prædanti, quia vicissim spoliaberis. Deut. 25. Pœnit iustum habeas, vt longo tempore viuas. Et experientia comprobata vtitam regulam, Male parata, male dilabuntur. Continet hæc lex multas virtutes pugnantes cum auaricia, ignauiâ, prodigalitate, scilicet iusticiam in contractibus, liberalitatem, sedulitatem, pœnitiam. Quia ignaui & prodigi omnes sunt fures, nisi enim ex animo rapiant, non possunt suum otium & sumtus tolerare.

DE OCTAVO PRÆCEPTO.
NON DICAS FALSVM TESTIMONIVM.

HÆC Lex munit iudicia & pacta, & continet virtutem omnium pulcherrimam, Veritatem, cuius vtilitas latissime patet in iudicijs, in pactis, in conuersatione. Violant enim hoc præceptum omnes corruptelæ doctrinarum, quæ sunt fraude, auaritia ingeniorum, omnes calumniæ forentes, omnes elusiones honestæ negotiorum seu sophismata, omnes qui hypocritæ sua insillunt alijs, & non ingenue ostendunt quod sentiunt, & qualis sit natura. Hæc quam late pateant in vita, diligenter considerandum est, vt non & acriter odisse sophisticam discamus.

DE NONO ET DECIMO
PRÆCEPTO.

NONVM & Decimum addant declarationem, vt sciamus Legem Dei non solum de externis operibus præcipi, sed accusari & damnari etiam vitium hærens in hac deprauata hominum natura, quod vocant concupiscentiam. Non enim tantum damnat hic vitiosos affectus, ad quos accedit Consensus, vt vocant, sed etiam ipsam prauam inclinationem, quæ est perpetua quædam auersio à Deo, & contumacia repugnans Legi Dei, & gignit infinitam consultationem & petitionum, etiamsi non semper accedit consensus. De hoc perpetuo malo inquit Paulus: Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum. Legi enim Dei nec subijcitur, nec subijci potest. Nec leue malum intelligatur inimicitia aduersus Deum, multas enim pestes comparatur, dubitationes de Deo, auersionem à Deo, fremitum aduersus Deum cum punimur. Deinde vagos & errantes motus infinitos contra Legem Dei, scilicet confidentiam propriæ sapientiæ aut viriæ, &c.

omnem aliorum, inuidiam, ambitionem, auariciam, flammam li-
 timam, cupiditatem vindictæ. Hæc omnia Paulus complectitur
 in inuicem, in quo etiam reatus intelligendus est. Hæc repu-
 tatur Deo, & Deus vicissim irascitur his vitijs, etsi propter filium
 possit credētibz. Quod autem Paulus vocat inimicitiam aduersus
 Deum, id alibi concupiscentiam nominauit, quæ significat prauam
 inclinationem & deprauationem omnium appetitionum. Hinc per-
 scriptum est, nullum hominem in hac corruptione natum, legi Dei sa-
 tisfacere: Quia in hac mortali natura manet concupiscentia vitiosa,
 quam esse peccatum testatur Paulus Rom. 7. Et postea vocat inimici-
 tiam aduersus Deum, & addit, non posse eam Legi Dei subijci, quare
 hic in Deologo damnatur. Hæc moneri necesse est, vt conspici ma-
 gis modo gratia, & intelligi doctrina de Iusticia fidei possit.

CÆTÈRVM & hoc obseruandum est. Etsi non in singulis
 præceptis sit mentio præmiorum aut poenarum. Tamen sciendum est,
 & promissiones & comminationes ad singula præcepta pertinere, &
 alibi sæpe repetitas esse. Summa promissionum in his verbis est:
 Qui fecerit hæc, viuet in eis. Minarum summa est: Maledictus, qui
 non permanserit in omnibus quæ sunt scripta in Lege. Sed sciendum
 est omnes promissiones Legis conditionales esse, id est, requirere
 conditionem, ne quid contra legem fiat. Cum autem Lex semper ac-
 cuset nos, hæc promissiones fierent irritæ, nisi ex Euangelio discere-
 mus, quomodo reputemur iusti, & quomodo placeat incoacta obædi-
 entia iuxta legem. Fiunt igitur iusti fide propter Christum & Legis
 promissiones rata, quia Deus recipit obædientiam. Ideo & præmia
 tribuunt corporalia & spiritualia, iuxta illud: Date & dabitur vobis.
 Item Psal. 32. Vt eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame.
 Verum infra copiosius dicendum erit, de discrimine Legis & Euange-
 lij promissionum Legalium, & eius promissionis, quæ est Euange-
 lij propria. Illud etiam memineris, quia ordo politicus vere est opus
 Dei, hæc ordo motuum cœlestium, ideo Deus in politica iusticia re-
 gulatione præstat promissiones & minas. Externa & atrocita scelera
 conuincunt manifestæ poenæ, etiam si cessent magistratus. Homicidæ
 quæcumq; effugerunt manus magistratum, tamen mirabiliter ad
 supplicia retrahuntur. Periuros, adulteros, & pollutos incestis libi-
 dinibus, etiam si magistratus non punit, tamen opprimi varijs cladi-
 bus videntur historix, & quotidiana vita. Sed Lex testis est, hæc di-
 cuntur fieri, iuxta illud, Non habebit infontem, &c. Item, Fornicato-
 res & adulteros iudicabit Deus, &c. Econtra iustos gubernatores ad-
 iurat Deus, vt constitutio regnorum & exitus bellorum regulariter
 ostendunt. Ideo addita est promissio corporalis quarto præcepto,
 quod constituit politias: Si vis longæuus esse super terram, &c.